אי אגואי קא מעייל חולין לעזרה הלכך לא אפשר אלא זה למה לי לכדרב חסדא דאמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם גופא אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מאי טעמא איבעית אימא דכתיב זה ואיבעית אימא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים מיתיבי [1]וזה יהיה משפט הכהנים מלמד שהמתנות דין למאי הלכתא לאו להוציאן בדיינין לא לחולקן בדיינין וכדרב שמואל בר נחמני דאמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה שנאמר [2]ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת לכהנים וללוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת ת"ש ר' יהודה בן בתירא אומר משפט מלמד שהמתנות דין יכול אפי' חזה ושוק דין ת"ל זה למאי אילימא לחולקו בדיינין אטו חזה ושוק לאו בדיינין מיחלקו אלא לאו להוציא בדיינין הכא במאי עסקינן דאתו לידיה אי דאתו לידיה מאי למימרא דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין תא שמע בעל הבית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני נוטל ולכשיחזור ישלם דברי רבי אליעזר אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן אמר רבא תנא תני ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ועוד מדרבי אליעזר ליקום וליתוב אלא מסיפא וחכמים אומרים עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן תא שמע מנין לבעל הבית שאכל פירותיו טבלין וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים מנין שפטור מן התשלומין ת"ל [3]ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו אין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך הא משעת הרמה ואילך מיהא משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן הכא נמי

דאתו

קא מעייל חולין לעזרה. מידי דלא איתעביד ביה צורך גבוה: **המזיק מתנות כהונה.** קודם שנתנן לכהן השליכם לאור או ליס: **דכתיב בהו זה.** דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב כהן תשלומין: **שאין לו תובעים.** אין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין שהוא יכול לומר לו לכהן אחר אני נותן ולא לך: **משפט מלמד שהמתנות דין.** דיינין נזקקין להן להוציאן בדיינין. אלמא כהן ראשון התובען מוציאן מידו וקשיא לרב חסדא דאמר דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא: **לחולקן בדיינין.** דיינין אומרים לו לישראל לזה תן המתנות שהוא חבר ואל תתן לזה שהוא עם הארץ: **ויאמר לעם.** ביהושפט כתיב בדברי הימים. סיפיה דקרא למען יחזקו בתורת ה': **מנת.** חלק כהונה: **אטו חזה ושוק מי לא בדיינין מיחלקו.** כלום היה יכול לתתם לכהן עם הארץ והא מנת ניהו: **אלא לאו להוציאו בדיינין.** אלמא דממון שיש לו תובעין הוא משום הכי ממעט חזה ושוק דכיון דלכפרה ולרצוי בא לא שכיח דמעכב: **הכא במאי עסקינן דאתו לידיה.** דכהן ואחר כך גזלם זה ממנו דהוה ליה ממון שיש לו תובעין שכבר זכה זה כהן ודמי כמאן דגזל מיניה גלימיה: ופריך **אי דאתו לידיה.** דכהן מאי למימרא פשיטא דיכול להוציאו בדיינין. וקמהדר דאתו לידיה בטבלייהו הבהמה שלימה היתה מונחת אצלו וזכה במתנות מן ההפקר: **כמי שהורמו דמיין.** וזכה כהן. במתנות ששוים לכל הכהנים מהני זכייה אם קדם אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני: **בעל הבית.** עשיר שהיה עובר ממקום למקום: **וצריך ליטול כו'.** ונצרך למזונות נוטל לקט כשאר עניים הואיל שעכשיו עני הוא: **וכשיחזור ישלם.** אלמא כל מידי דמחייביה רחמנא למיתב לעניים הכא ראשון יכול לתובעו והוא הדין למתנות כהונה: **מדת חסידות שנו כאן.** אם חסיד הוא ישלם: **תנא תני ישלם.** דמשמע על כרחו ואת אמרת כו': **ועוד.** מי סברת מדרבי אליעזר קמותיב דמלינן למימר דרב חסדא משני עלה מדת חסידות שנו כאן אלא מדרבנן מותיב ועלה משני רב חסדא מדת חסידות ח)(שנו כו': **כאן.** הא) דקתני עני היה באותה שעה דמשמע לתידוק מינה דעשיר בעי שלומי לאו בדיינין קאמר אלא אם חסיד הוא צריך לשלם לצאת ידי שמים: **וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים.** שלא הפריש תרומת מעשר: **את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה'. אין לך בהן אלא משעת הרמה** הכי גרסינן ליה בתוספתא ט):

דאתו

אי אגואי הא קא מעייל חולין בעזרה. משום דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה וכן אמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) גבי בכורים ולא מסתבר דהתם אגוזלות דמייתי בהדייהו קפיד לאפשר דמתני עלייהו ומביאם נדבה וכן בפ' התודה (מנחות דף פ:) גבי תודה שנתערבה בתמורות קאמר ולייתי לחם כו' הא קא מכניס חולין לעזרה ומדקאמר שאין לה תקנה ש"מ הוי מדאורייתא ב) ותימה דבפ' כל התדיר (זבחים דף צ:) אמרינן וכולן הכהנים רשאים לשנות באכילתן ולאוכלן צלויין שלוקין ומבושלים ולתת לתוכן תבלין של חולין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע ונראה דדוקא חזה ושוק וכן בכורים דלכך קדושה מייתי להו דעביד בהו תנופה וכן לחם לצורך תודה שהוא הכשר קרבן יש קפידא טפי בהכנסתה בעזרה שלא לצורך י):

ואב"א משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין. ולהאי לישנא אייתר וזה יהיה לכדאמר לקמן בסמוך שמתנות דין ואין חזה ושוק דין וללישנא קמא איכא למימר דתרתי שמע מינה ודריש בסמוך מדכתביה אצל משפט דמשמע זה משפט וזה אין משפט ואיכא בין הני תרי לישני דלהאי לישנא דאין לו תובעין נהי דאין יכול לתובעו בדיינין בדיני שמים מיהא מיחייב וללישנא קמא דדריש ליה מזה אפילו בדיני שמים נמי לא מיחייב:

מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה כו'. היינו דווקא כשיש כהן חבר אבל אי ליכא כהן חבר אלא ע"ה יתנו לו ולא ימתין עד שיזדמן לו חבר כדתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ט) אלו נותנין לכל מי שירצה החרמים והבכורות ופדיון הבן ופטר חמור והזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז כו' ואין לפרש לכל כהן בין לאנשי משמר בין לשאר כהנים דהא בירושלמי בפרק שתי נשים קאמר דיש מהן ניתנין לכל כהן ויש מהן ניתנין לאנשי משמר א"כ ע"כ לכל כהן דקאמר היינו בין כהן חבר בין כהן ע"ה והיינו היכא דליכא חבר או איכא ואין רוצה לקבל כדפרישית בריש כל הבשר (לעיל דף קד:) אבל אין לתרץ דרבי שמואל בר נחמני דהכא כרבי יהודה דגרסינן בירושלמי ר' יהודה אומר אין נותנין אותה אלא לחבר דהתם אבכורים קאי כדאמר התם לעיל מינה רבי אלא אומר בבכורים:

ובשיחזור לביתו ישלם. ללישנא בתרא דקאמר משום דהוי ממון שאין לו תובעין פריך שפיר דישלם משמע שיכול להוציאו בדיינין וללישנא קמא נמי דפטר משום דכתיב זה פרכינן דכיון דבמתנות פטור משום דכתיב זה מסברא אין לנו לחלק בין מתנות ללקט שכחה ופאה ולקמן בפרקין (דף קלד.) פריך מספק לקט דחייב משום עני ורש הצדיקו להא דאמר אין ספק מתנות לכהן: **אמר** רבא גרס ולא גרסינן אמר ליה רבא דהוה משמע דלרב חסדא דבר ואם כן מאי קאמר לבסוף מדת חסידות שנו כאן הלא כבר שמע התירוץ ולמה חזר ואמר רב חסדא אלא רבא שמע בבית המדרש הקושיא והתירוץ בשם רב חסדא אקושיא והשיב להם דאקושיא לא שייך לשנויי ולא לאותיב מיניה אלא מסיפא הוקשה לרב חסדא ועל זה תירץ רב חסדא וי"ם שכתוב בהן ואמר רב חסדא כו"ו בסוף מילתיה דרבא וכן משמע דאי לרב חסדא הוה מדבר לא היה אומר ואת אמרת אלא ומר אמר מדת חסידות שנו כאן: **תנא** תני ישלם ואת אמרת כו'. וא"ת והאמר בפרק קמא דב"ק (דף ז.) א"ל אביי מי כתיב ישולם ישלם כתיב מדעתו ואמר נמי פרק הפועלים (ב"מ דף נח.) ט) גבי חוסם פי פרה ודש בה לוקה ומשלם ארבעה קבין לפרה כו' ובעי למימר משלם לצאת ידי שמים וללישנא קמא דלעיל דפטור אפילו לצאת ידי שמים פריך שפיר ומיהו להאי לישנא נמי דאין לו תובעין דחייב לצאת ידי שמים איכא למימר דהיינו דוקא במזיק מתנות כהונה או אכלן שלקחן באיסור אבל הכא שלקחן בהיתר שהיה אז עני אפילו לצאת ידי שמים לא מחייב להכי פריך שפיר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ולא מחייב אפילו לצאת ידי שמים ומיהו בסמוך קשה דקאמר טעמא דעני הא עשיר חייב ומאי קשיא אימא עני פטור אפילו מלצאת ידי שמים אבל עשיר חייב א) ומפר"ת דה"ק תנא תני ישלם לרבי אליעזר ורבנן פליגי עליה ואת אמרת מדת חסידות כו' דעל מדת חסידות לא הוי פליגי רבנן:

אין לך בהן אלא משעת הרמה. ואם תאמר והא קרא לאו לאחר הרמה איירי אלא בעתיד ליתרם דמפקינן מיניה בפרק [אלו] הנשרפים (סנהדרין דף פג.) דטבל במיתה אכול מתרומה דדריש לא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר ויש לומר דהכא דריש מדסמך ירימו אצל לה' לומר לך שאין לגבוה בהן אלא משעת הרמה אי נמי משום דקאי אקרא דסמיך ליה ואיש כי יאכל קודש דאיירי לאחר הרמה:

דאתו

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' יד סמג עשין קמג טוש"ע יו"ד סי' סא [סעי' טו] וסעיף לא:
יב ב [מיי' פ"ו מהלכות תרומות הלכה כ] טוש"ע שם סעיף ז:
יג ג מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הל' טו טוש"ע יו"ד סי' רנג סעיף ד:
יד ד מיי' פ"א מהל' מעשר הל' ה:

* * *

שיטה מקובצת

א] מתנה לכהן ע"ה. נ"ב עי' תוס' מנחות דף י"ח ע"ב: ב] ותימה דבפ' כל התדיר. נ"ב עי' תוס' מנחות דף פ ע"ב:

מסורת הש"ס

א) [כ"ב פא: מנחות מח. פ: פא. קו. זבחים עו.], ב) [לקמן קלא: קלג.], ג) סנהדרין צ:, ד) [נ"ל הכהנים יהלוים], ה) [קדושין נח: נדרים פה. ב"ב קנג: מכות כ. בכורות יא.], ו) פאה פ"ה מ"ד, ז) [ב"מ נב:], ח) [נ"ל שנו כאן הא], ט) [פ"ג דמ"ש ה"י], י) [ועי' תוס' פסחים סו: ד"ה מגילה וב"ב פא: ד"ה ודילמא ומנחות כא: ד"ה חולין ודף פ: ד"ה ילי ותמורה כג. ד"ה אוכלין חגמים עז. ד"ה וחולין], כ) עי' תוס' ד"ה בבא,

* * *

תורה אור השלם

1. וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה: דברים יח ג
2. וַיֹּאמֶר לָעָם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם לָתֵת מְנָת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְמַעַן יֶחֶזְקוּ בְּתוֹרַת יְיָ: דברי הימים ב לא ד
3. וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יָרִימוּ לַייָ: ויקרא כב טו

* * *

גליון הש"ם

גמ' או שאכלן פטור. עי' לקמן דף קלו ע"ב תוס' ד"ה עד: שם מתנה לכהן ע"ה. עי' מנחות דף יח ע"ב תוס' ד"ה מודה:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה תנא תני וכו' אבל עשיר חייב ומפר"ת וכו'. נ"ב עי' שו"ת רמ"א סי' קיו: